

Катерина Єргєєва

Приморський бульвар

Опять иду по лестнице воспетой,
А эскалатор оставляю в стороне,
И весь бульвар одним большим букетом
Одесса милая протягивает мне.
Ее походка так надежна и легка,
Ее улыбка всем понятна...

Юрий Михайлик

Є в Одесі чудова традиція – 2 вересня святкувати день народження міста. Саме до цієї дати в 2002 році вперше було випущено Одеський календар, який починається з вересня поточного року і закінчується серпнем наступного. Перші випуски календарів були присвячені Саду скульптур Одеського літературного музею, містам-побратимам Одеси; а через деякий час, у 2007 році, з'явилась ідея присвячувати календар одній з вулиць Одеси. Оскільки в процесі роботи над ним матеріалу з фондів музеїв, з приватних колекцій, з фондів бібліотек накопичується багато, до календаря традиційно видається буклет, в якому представлені результати кропіткої дослідницької роботи, які не увійшли до календаря.

Останній календар попри карантин був презентований у вересні 2021 року (присвячений вулиці Базарній). Усі проекти на тему Одеського календаря впродовж дев'ятнадцяти років були реалізовані у співдружності між Одеським літературним музеєм, АТ «ПЛАСКЕ» та Всесвітнім клубом одеситів.

Повномасштабна війна в Україні, на жаль, на певний час перервала цю традицію. Але цьогоріч звичай оновлено за під-

тримки Одеської міської ради. Двадцятий, ювілейний номер календаря присвячений дійсно королівській частині Одеси, а саме – Приморському бульвару.

За ці роки календар став бажаним подарунком як для мешканців Одеси, серед яких багато поціновувачів історії, які колекціонують календарі, так і для гостей міста, бо календар не лише висвітлює краєзнавчі родзинки міста, але є й теплим освідченням в любові Одесі.

Одеський літературний музей висловлює щиру вдячність за підтримку та довіру до проєкту «Одеський календар» Одеській міській раді, АТ «ПЛАСКЕ» та Всесвітньому клубу одеситів.

Є така вулиця в Одесі – навіть не вулиця, а бульвар, яка концентрує всю історію міста: від вкритої сивиною античності до динамічної сьогоденності. Затишні алеї з розкішними каштанами та платанами, які влітку створюють густу тінь, величні пам'ятки архітектури, скульптури, розкішна панорама моря та порту, що відкривається з високого схилу! Бульвар не дарма називають одеськими Єлисейськими Полями.

І справді, схожість є, ось тільки морської панорами на Єлисейських Полях немає.

Процес формування Приморського бульвару дещо парадоксальний: від давньогрецького селища через турецьку фортецю Єні-Дунья – до найвишуканішого простору Одеси.

Наприкінці XVIII – на початку XIX століття на місці майбутнього бульвару були казарми та склади з зерном та сіллю. З часом, у 1814 році, коли Одеса зазнала страшної епідемії чуми, вздовж майбутнього бульвару було споруджено будівлю Карантину. Жодна людина, яка приїздила до Одеси морем, не могла обійти Карантин, а герцог Рішельє нарікав, як же важко примушувати мешканців Одеси дотримуватися заходів карантину.

Якщо зазирнути в глибоку сивину століть, то перші поселення на території сучасної Одеси з'являються ще у V столітті до нашої ери. Тут селилися греки-колоністи, вихідці з античного міста Мілет. В перші століття нашої ери на цих землях оселяються слов'янські племена. У XV столітті тут виникає поселення Коцюбіїв (Гаджибей). У другій половині XVIII століття турки-османи будують фортецю Єні-Дунья, яка, за даними археологів, була розташована приблизно вздовж сучасного бульвару – від Воронцовського палацу до пам'ятника Рішельє.

У 1820 році граф Михайло Воронцов придбав земельну ділянку в пана Куліковського, і з часом побудував на ній свій палац. Цей момент і можна вважати символічним народженням бульвару. Проєкт бульвару як такого був запропонований французам: архітектором Франсуа Шалем та інженером Карлом Потьє в 1822 році. Через деякий час бульвар був частково оновлений за проєктом архітектора М. Бугайського.

Період формування архітектурного ансамблю бульвару – середина-кінець 1820-х років: саме в цей час тут один за одним зростають розкішні палаци та будинки заможних жителів.

У середині XIX століття бульвар стає однією з найбільш фешенебельних вулиць Одеси. Від початку своєї архітектурної забудови елітарний, орієнтований на аристократичних та заможних мешканців міста, бульвар був позбавлений місць торгівлі та підприємств.

Багато разів бульвар змінював назви, причому деякі пропали та потім верталися. Так, у 1827-1831 роках він називався Новим, у 1857-1877-му – Міським, у 1877-1920-му та 1941-1944-му – Миколаївським, у 1920-1941 – Фельдмана, в 1831-1857 та з 1944 до сьогодні – Приморським.

Наприкінці ХІХ століття значну кількість будівель на бульварі було перебудовано. Саме тоді він набуває такого вигляду, як сьогодні.

Старожил міста, історик та публіцист Олександр Дерібас писав: «Широкий та багатолюдний Приморський бульвар. Перед поглядом тих, хто гуляє, розстилається порт та відкрите море».

